

Luokkaloikkari voi jäädä rajalle

Vaikka erot yhteiskuntaluokkien välillä ovat Suomessa kaventuneet, elämme edelleen luokkayhteiskunnassa. Luokasta toiseen harppaava saattaa kokea itsensä vieraaksi sekä lähtö- että päätepisteessä.

Perinteisen jaon mukaan suomalaiset solahtavat joko työväenluokkaan tai maatalousväestöön, keskiluokkaan tai yläluokkaan. Jotkut sosiologian haarat, kuten taloussosiologia, kategorisoi ihmiset ammattien pohjalta.

Luokka ei määrää ihmisen elämänkaarta, mutta sillä on edelleen vahva vaikutus. Koulu ei pysty poistamaan luokkaeroja, sillä taustan ja kotiolojen merkitys on suuri. Professori **Laura Kolben** mukaan esimerkiksi siivoojan lapsen on vaikeampi päästä korkeasti koulutettujen luokkaan, koska kodilta vaaditaan tiettyjä valmiuksia jo lapsen ollessa kouluikäinen.

– Koulu edellyttää teoreettisia valmiuksia, vanhempien tukea ja itsekuria. Ilman niitä putoaa helposti akateemisten opintojen polulta, Kolbe toteaa.

Joidenkin arvioiden mukaan toiseen luokkaan nouseminen on 2000-luvulla huomattavasti vaikeampaa kuin ennen lamaa. Korkeammasta luokka-asetasta ponnistavat päätyvät samalla koulutuksella keskimäärin korkeampaan luokkaan, kuin hierarkiasta alemmaa tulevat ikätoverinsa, tutkimukset osoittavat.

Omasta luokkataustasta puhuminen on Suomessa lähes tabu - jopa enemmän kuin oma seksuaalisuus. Professori Kolben mukaan ihmiset herkistyvät luokka-asian äärellä kummallisesti.

– Luokkiin liittyy häpeää, jota saattaa aiheuttaa myös liian korkea status. Ruotsissa puhutaan avoimesti omasta luokkataustasta, Suomessa vastaava keskustelunavaus aiheuttaa valtavaa hämmennystä, Kolbe sanoo.

Usein luokkaretkeläinen jää jollain tapaa sivulliseksi, hän ei tunne kuuluvansa mihinkään luokkaan. Lapsuuden työväenluokka on vieras, mutta uutta, esimerkiksi keskiluokkaista asemaa, ei koeta omaksi. "Hän näkee ja kokee luokan, mutta ei elä siinä", kuten sosiaalipsykologi **Katriina Järvinen** kuvailee kirjassa "Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa".

Taloussosiologi **Jani Erola** on tutkinut sukupolvet ylittävää sosiaalista liikkuvuutta, joka Suomessa on erityisen vilkasta: noin 70 prosenttia väestöstä siirtyy eri sosiaaliluokkaan kuin vanhempansa. Liike on kaksisuuntaista, mutta yhteiskunnallinen muutos vie kohti valkokaulustöitä.

– Sosiaaliluokka voi myös laskea. Häviäjistä puhutaan aika vähän, Erola sanoo.

Elintaso on noussut kaikissa luokissa viimeisten 50 vuoden aikana. Luokkien väliset tuloerot ovat kasvaneet 1990-luvun alun jälkeen, erityisesti ylemmän professioluokan (juristit, lääkärit ym.) muita voimakkaammalla tulojen nousulla.

Toisaalta alle 750 euron kuukausituloilla ja tulonsiirroilla elävien määrä on kasvanut 100 000:lla henkilöllä vuosina 2003-2007.

– Yleisessä keskustelussa lääkäreiden hyväpalkkaisuus hyväksytään helpommin kuin esimerkiksi pörssiyhtiön toimitusjohtajan korkea tulotaso. Keikkalääkäreiden "tienestit" saattavat aiheuttaa

närkästyistä, mutta yleisesti ymmärretään, että lääkäriksi kouluttautuminen on tie hyvään palkkatasoon.

Erola muistuttaa, että lääkäreitä ei voida syyllistää korkeasta tulotasosta.

– Jos yhteiskunnan rakenteissa on jotain korjattavaa, niin yhteiskunnan pitää asia korjata.

Lääkärit luokitellaan aina ylimpään kastiin, sekä koulutuksensa että ansiotasonsa takia. Status kulkee mukana sekä työelämästä eläkkeelle että siinä harvinaisessa tilanteessa, että lääkäri joutuisi työttömäksi.

Lähtitulevaisuudessa vastavalmistuvan lääkärin toinen tai molemmat vanhemmat ovat yhä useammin ammatiltaan lääkäreitä, uskoo professori Kolbe.

– Perhetaustaisuus ja kodin merkitys on nousussa. Kuten eräs professori totesi: "Tunnen kaikki opiskelijat, koska opetin jo heidän vanhempiaan".

Sosiologi Erolan mukaan suomalaisesta eriarvoisuudesta ei voi puhua eikä sitä voi tutkia viittaamatta samalla yhteiskuntaluokkiin. Luokista pitäisi puhua avoimemmin, ilman poliittishistoriallista painolastia.

– Vaikka Suomessa voi valita ammattinsa kykyjensä ja motivaationsa mukaan paljon todennäköisemmin, kuin monessa muussa maassa, on oltava herkkänä, ettei tasa-arvoisuuden trendi keikahda toiseen suuntaan. Mahdollisuuksien pitäisi olla kaikille samat, riippumatta siitä, millaiseen perheeseen syntyy.

jaana.ahlblad@fimnet.fi